

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De buitengewoon geslaagde opvoeding van Frida Wolf

De buitengewoon geslaagde opvoeding van Frida Wolf

Maria Kager (2024). De Arbeiderspers, 328 pp., € 23,99
ISBN 9789029547338

Trudy Bruins

Wat een verfrissende verteltrant hanteert Maria Kager. Ze is een Nederlandse schrijver en literatuurwetenschapper. Ze promoveerde aan de Rutgers University in de Verenigde staten en behaalde een doctoraat aan de Universiteit van Antwerpen. Ze publiceerde verhalen en essays in onder meer *Tirade*, *De Gids*, *Hard/Hoofd*, *De Optimist* en de *Nederlandse boekengids*. Ze is tevens recensent voor de *NRC* en *De Groene Amsterdammer*. In januari 2024 verscheen deze deels autobiografische debuutroman, waarvoor ze de Bronzen Uil ontving.

Kager schetst in deze roman een buitengewoon gezin, waarin vele thema's de revue passeren zonder dat de zwaarte overheerst. De personages zijn zo treffend gekarakteriseerd dat het je raakt. Er is veel aandacht voor de context en herkomst, waardoor begrip, verbazing en een schaterlach elkaar afwisselen. Het is geen doorsnee gezin waarin Frida oproeit. Dat de term 'doorsnee' de nuance en verscheidenheid van gezinnen nooit recht doet, bewijst dit werk ten volle. De titel is treffend dubbelzinnig en het blijft een boeiend vraagstuk wat er geslaagd is aan deze opvoeding. Je kunt je verplaatsen in meerdere perspectieven en wordt aan het denken gezet over vele thema's, zoals opvoeding, rouw, de impact van intergenerationeel trauma en bovenal veerkracht. De thematiek maakt dit boek waardevol om als systeemtherapeut te lezen.

Het contrast tussen beide ouders wat betreft hun levensvisie is groot. Ondanks

dezelfde studieachtergrond, verschillen ze totaal qua levensvisie en moraal. Frida's moeder is een ambitieuze therapeut. Ze lijdt aan 'nuttigheidsdrang' en is een duizendpoot die altijd meerdere taken tegelijkertijd uitvoert. Frida's vader is een dwangmatige man, die in zijn rol als gevangenisdirecteur met name meeleeft met de gedetineerden en zich vooral uitdrukt door literaire teksten te reproduceren. De zoektocht naar betekenisgeving van beide ouders kent bijna geen grenzen en dat is voelbaar voor Frida.

Haar brein zoekt naar manieren om de aandacht van moeder te 'vangen'. Zo laat ze zich eens inspireren door de DSM-IV, die ze van haar moeder kreeg, en imiteert een dwangneurose waarbij ze niet op de lijntjes van stoeptegels mag staan. Ze fantaseert vaak over het ongeluk van een patient, waar haar moeder zich in vastbijt. Stelen wordt een drang. In deze gezinscontext is dit gedrag bijna acceptabel en voel je mee met haar strijd om aandacht. Vader worstelt met zijn werk als gevangenisdirecteur van de Koepelgevangenis, die hun bestaan letterlijk overschaduwet aan de overkant van de straat. Liever had hij 'huiskamergeleerde' willen zijn. In zijn gezin, en zeker in contact met zijn dochter, vervult hij deze rol. Hij declameert continu literaire teksten. Niet afgestemd vuurt hij ze op Frida af, die hem grotendeels negeert of haar schouders ophaalt. Ergens spreekt er ook zorg of betutteling uit, ondanks de mismatch en ondermijnende bijzinnen. Humor kan veel zaken tussen de ouders overbruggen. Dit smeermiddel werkt relativerend en is zeer aanstekelijk. De scènes rondom de obsessieve drang van vader met zijn sputterende kruimeldief, zijn beeldend en hilarisch beschreven.

Het tragische ongeval van het gezin komt nadien tot je in fragmenten waarin je leest dat Frida revalideert en getekend voor

het leven uit dat proces komt. Het rouwproces is subtiel weergegeven door bepaalde associaties die Frida niet kan verdragen, zoals de met emotie beladen 'Côte d'or chocolade'. Het ongemak en de onhandigheid van haar omgeving treft je, gezien door Frida's ogen. Het zet je als lezer aan het denken over het zorgvuldig kiezen van woorden en hoe clichés zoals 'het een plekje geven' tekort kunnen schieten. De tragiek van het lot is treffend verwoord door vader: 'Je stapt in de auto, gewoon, precies zoals altijd, en het leven dat je kent bestaat niet meer' (p. 106). Vader kan het verlies van zijn vrouw niet hanteren. Zijn alcoholisme en liefde voor dieren voeren de boventoon. Frida neemt bijna vanzelfsprekend de zorgtaken op zich. Deze vorm van parentificatie mist erkenning. Bijna stoïcijns lijkt ze dit lot te dragen. Daarin blijft het je als lezer puzzelen wat dit met haar doet. Evenals de gruweldaden van de gedetineerden, die bijna terloops het verhaal passeren.

Wat opvalt is dat literatuur in Frida's DNA is gaan zitten. Het wordt zelfs haar ingang voor haar eigen herinneringen. Ze herinnert zich vooral wat ze waar las. Het is indringend te lezen hoe de Koepelgevangenis haar gevormd heeft. Jarenlang blijft deze haar dromen domineren. 'Zo is het ook met je dromen. Soms heb je het gevoel dat je dromen gevangen worden gehouden in de koepel, dat ze niet vrij zijn om zich ergens anders af te spelen' (p. 313). Ze voelt zich zo vanzelfsprekend thuis achter ramen met tralies op haar kamer in Mexico, waar ze reist in de voetsporen van haar naamgenoot Frida Kahlo. In dit icoon vindt ze een onverwachte hulpbron. Ze kan zich met haar identificeren als gemankeerde vrouw.

Hoe ons geheugen ons kan 'misleiden' wordt pijnlijk duidelijk wanneer het 'getik', dat haar hele jeugd ondertitelde, plots onmogelijk lijkt wanneer ze de ruimte in de Koepel vele jaren later inspecteert voor research van een verhaal. Pure paniek tast haar oordeelsvermogen aan en ze manoeuvreert zich met haar zwangere buik in een benarde positie. De zwaarte van het verleden lijkt ze op dat moment nog altijd met zich mee te torsen.

De veerkracht van Frida klinkt overal in door. Ze zoekt een uitweg uit de Koepel van haar dromen. Door haar dromen vast te leggen, wil ze deze onschadelijk maken en de gevangenis loslaten. De overwinning dat ze toch een verhaal op papier zet, is een hoopvol einde. Wellicht kan ze het verleden langzaam verder loslaten.

Deze roman geeft een levendige inkijk in een buitengewone gezinscontext. Het is een illustratie van het belang van onderzoeken en begrijpen van de daadwerkelijke betekenis van de context in bredere zin. Door de levendigheid van de personages binnen de gezinscontext en hun omgang met de beproevingen van het bestaan, is het een rijke inspiratiebron voor ons vakgebied.

Trudy Bruins is werkzaam als psychotherapeut-gz-psycholoog en systeemtherapeut (in opleiding) bij GGZ Friesland op een deeltijdafdeling voor de behandeling van persoonlijkheidsproblematiek, met als kader Mentalization Based Treatment. E-mail: trudy.bruins@ggzfriesland.nl

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312025037002014>